

Jeden život, a celý žitý pro loutky

Klára Škrobánková

František Vitek a Věra Říčařová – *Jeden život*. 12. října 2016 – 30. dubna 2017, Moravské zemské muzeum v Brně.

Představit a přiblížit návštěvníkům dílo dvou důležitých českých divadelníků, Františka Vítka a Věry Říčařové, kteří svůj život spojili s loutkovým divadlem, si za svůj cíl vytyčilo Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi. Výstavu tohoto muzea v roce 2016 převzalo a obměnilo brněnské Moravské zemské muzeum, jež po několik měsíců nabídlo veřejnosti možnost blíže se seznámit s tvorbou loutkářského páru Vitek-Říčařová.

Sochař a řezbář František Vitek (narozen 1929) společně se svou životní partnerkou, herečkou a výtvarnicí Věrou Vítkovou-Říčařovou (narozena 1936), strávil velkou část svého tvůrčího života ve Východočeském loutkovém divadle Drak. Právě loutky z inscenací tohoto divadla tvořily většinu exponátů brněnské výstavy s názvem *Jeden život*. K vidění však nebyly jen loutky, ale i četné fotografie, scénické a kostýmní návrhy, programy k inscenacím a také rozměrná textilní opona. Přestože je výstavní místnost v Dietrichsteinském paláci menších rozměrů, skýtala pro návštěvníky možnost prohlížet stovky loutek i několik hodin. Většinu vystavované sbírky tvořily marionety, které ovšem doplňovaly také loutky vedené zespodu, maňasci a další. Díky tomuto množství exemplářů se nelze na *Jeden život* dívat jen jako na expozici mapující tvorbu jednotlivců, ale také jako na výstavu demonstrující možnosti loutkového divadla, které může, ale rozhodně ne-

musí, být divadlem pro mladého diváka.

Centrálním bodem výstavy, díky své pozici i rozloze, byla scéna k inscenaci *Enšpígl* (1974). Celodřevěná konstrukce, s množstvím vyřezávaných detailů, předmětů i marionet, dokládá řezbářský talent Františka Vítka. I když se jedná o prostor vcelku jednoduchý, celý v přírodní barvě použitého dřeva, komplikovanost hraní v takovémto prostoru lze vyvodit z množství dvířek, skříňek a zákoutí.

Při příležitosti říjnové (2016) vernisáže a také následného ukončení výstavy v dubnu (2017) připravilo Moravské zemské muzeum pro návštěvníky výstavy jedinečný doprovodný program: komentovaný prohlídka expozice s Vítkem a Říčařovou, besedu, a především krátký úryvek z dnes už legendárního kusu *Piškanderdulá. Josefe!*. Mechanické loutky z této inscenace jako jedny z mála nejsou na výstavě k vidění a důvod je nasnadě – loutkáři je stále využívají. Se zhlédnutým výňatkem z inscenace výstava samotná dostala nový rozměr, protože loutky přestávají být pouhým vystavovaným objektem, který je pasivní, a jejich primární, aktivní a hrací funkce se stává zjevnou.

Nejvíce obohacující byla ovšem prohlídka s manžely Vítkovými, a to hlavně kvůli množství zákulisních informací nejen o výrobě loutek a kostýmů, ale také o životě loutkářů v Čechách druhé poloviny dvacátého století. František Vitek vstupuje do

enšpíglovské scény a ukazuje funkce jednotlivých dvířek a hejblat. Pro návštěvníky, kteří neviděli původní inscenaci v sedmdesátých letech, ukazuje i takové drobnosti, jako například mechanismus umožňující nechat jednoho z pijanů z vyřezávané hospody močit malou dírkou – voda prý občas pokropila i sedící publikum. A takovýchto detailů mají Vítkovi nepřeborné množství: aby měly loutky z pohádky *Sněhová královna* správně ledem zakalené oči, použili výtvarníci oči používané při vycpávání zvířat. Říčařová popisuje, jak získávala množství barevných látek během šedé normalizace a s minimálními prostředky od vstřícné sousedky, dále prozrazuje, že obutí některých loutek jsou její vlastní dětské botky,

ale dotýká se také vážnějších témat dobové cenzury a stažených inscenací – na výstavě je množství loutek, s nimiž se mohlo hrát jen jednou nebo vůbec.

Jeden život se ukázal být výstavou velmi variabilní ve smyslu cílového návštěvníka. Pro děti zde byly přichystány zvláštní loutky na hraní, divadelní znalci a loutkoherci jistě ocenili až encyklopedický vhled do celoživotního díla dvou významných tvůrců a i divák neznalý dějin českého loutkářství musel bezpochyby ocenit propracovanost každé loutky, scény nebo kostýmu. Zbývá jen doufat, že po Chrudimi a Brně se výstava představí i v dalších městech – deponovat loutky z dílny manželů Vítkových by totiž byla neuvěřitelná škoda.